

i fins al català i el portuguès de Tras os Montes; també es nota que el primer testimoni del nom del *chiripá*, el famós escriptor argentí Dom. Faustino Sarmiento, gran observador de la llengua, no es refereixi llavors a *chiripa* 'xamba'. Constant per diverses bandes en castellà i en català que passava per ser un terme de jugadors, és possible que tingui un origen jargonesc; i per això en aquell article suggeriria jo alguna altra etimologia: creació expressiva (com *XAMBA*); o manlleu del mot dialectal fr. *charippe* «charogne, mauvais sujet», de diverses localitats entorn de Lió (*FEW* II, 336b). Incert tot, com en tantes paraules afectives.

Encara n'hi afegiré ara una altra. El *DAG*. recull «*xerip*: moneda de Llevant», que troba en un doc. de 1603: «*xerip* d'or, val 13 reals catalans». És una pena que no n'hi hagi més dades (un *xorip* figura en els diccs. de rims de Jacme Marc, a. 1371, § 1299, i Aversó, 1466.5 i podria ser això, però és clar que no havent-hi definició resta incert). Això estructuralment i geogràficament té aire àrab; i fóra fàcil que derivés de l'arrel *šrb* 'beure', tan viva i productiva en l'àrab de sempre i de pertot (veg. *XAROP*, *xarapa*). Podria ser en el sentit de 'moneda que es dona com a propina, per beure' i usar-se així l'àr. *šarīb* o *šarīb* «qui boit», «buvant», «les deux lèvres» etc.; val a dir que no em consta com a nom de moneda ni de diners (*Dozy*, *Suppl.*, 741ab). De la idea de 'propina' o 'diners que ens donen' es passa fàcilment a 'ganga' etc.: *chiripa* justament consta amb el sentit de «propina» i «negoci de poca montaa», a Puerto Rico; i en port. hi ha *chiripos* 'esclops' i *cheripos* 'espècie d'ostra'. És clar que mentre no consti com a nom de moneda en àrab<sup>1</sup> i no n'hi hagi més dades en cat. o ibero-romànic, aquesta pista resta també insegura.

DERIV.: *Xiripada*, *passa* [Escrig; Lab. 1888]; *xiripejar* «ganar por chiripa» i *xiriper* «chiriper» (Escrig). *Xiripós*.

<sup>1</sup> A les dades de Dozy i Belot es pot afegir que a la regió algeriana d'Alcoll (Collo) *šarība* és un beuratge de benjuí usat com a amulet contra el mal donat, si se'n beu 3 o 7 vegades (A. Lentin, *Suppl. à Beausnier*, Alger 1959, 151a); i segons Beausnier *šarīb* «eau bonne à boire». El port. *cheripos* 'mena d'ostra' ja el documenta Machado en el S. XVI, si bé amb una etimologia hindú que no puc controlar.

*Xiripia*, V. *xiriviva* *Xiritxofa*, val. onomatopeia com el seu sinònim cast. CHICHARRÓN

XIRIVIVA, 'Sium sisarum' o 'Pastinaca sativa', herbatissa semblant al nap, d'origen incert, probablement format en l'àrab d'Espanya per un encreuament entre una forma \**šisera* del mossàrab (port. *alchísera*), provinent del ll. SISER, -ĒRIS, id., i l'àrab *karāwīya* 'ALCARAVIA', espècie de matafaluga, planta semblant a la *xiriviva*. □ 1.<sup>a</sup> doc.: 1306, Arn. de Vilanova.

En la traducció del capítol «Speciale de radicibus» del *Regimen Sanitatis* d'Arnau de Vilanova: «Les rayls de les quals usam, comunament, són aquestes: porres, cebes, ayls e ràvens, naps, rabes, pastenagues e xero-

*vies*; de les primeres 4 se deven guardar totz corses atemperat e caltz, de tot en tot ---», «*cheruvies* poden raebre los ditz corses, d'ivern e de vèr, si són assades atemperadament; emperò si hom avia reuma e l cap e al pulmó o al pitz, no les deu hom raebre, cor corses són qui noen al pulmó e al cap»; i, entremig, diu que «rabes douces e naps tendres, si hom les cou --- sens comí e sens carahüia, profitoses són ---» (trad. de Bg. de Sarriera, any 1306, *NCL*. II, 163.7, 164.16; el títol del 2.<sup>a</sup> passatge porta «DE XERUVIES», però és de data posterior). Eiximenis anomena, entre les produccions valencianes, «--- naps, *xerevies*, pastanagues ---» (*Regiment d. l. c. pública*, *NCL.*, 26.13); «limons, naps, *xerevies*, escarijes<sup>1</sup> e tota fruyta», en un doc. ross. de 1420, *InuLC*.

En lèxics tenim *xorovia* en el *Torcimany* (195.95); «*xiriviva*, rael coneguda: daucus» en Busa-N. ed. 1507 (rectificat *xirevia* en l'ed. de 1562); «*charavilles*: siser», OPou (*TbPu.*, 47b); *xerevia*, *xuruvia* i *xaravia* en el *DTO*. i Lab.; *xaravia* i *xaravilla* en el Belv.; «*xarovia*: chiriviva, chervis» en el men. FebrCard.; *čerevia* (escrit *ge-*) en el val. Escrig, 1851.

En el diari de la Cartuixa de Montalegre (damunt Badalona), a. 1718, consta que «escudella podrida --- se fa a l'ivern y tardó --- s'i posen --- cols, naps, *xerebias*, castanyas --- congre --- y arròs» (citat en el *DAG*. III, 271a i vi, 179b). En una codolada menorquina anunciant l'any 1800 com un any de «guilla», o benedicció, en les collites: «haurà tal sort de cols, / com estormies, / naps, porros y *xeruvies* / com es braç / ---», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 166).

Jn. Texidor, *GFlora Farm.* (1871) recull com a trad. del *Pastinaca Sativa*: «bal. *xerevia*, *xeruvia*; cat. *xarvia*, *xaravia*, *xerevia*, *xiriviva*» (p. 872). El *DAG*. porta *xarovia* mall., *xorovia* tort. Segons *AlcM*, *xarbia* és propi de la Garrotxa. No sé si se n'hi han menjat gaire a Bna.; però, en la meua infància, el mot almenys hi era ben conegut: fèiem rotllo de criatures cantant «L'ermità regava les cols, / *xirivies*, *xirivies*, / l'ermità regava les cols, / *xirivies* i fesols» (1912). A Bellús, prop de Xàtiva, vaig recollir *ševēvilēra borda*, forma coincident amb el *chalavilles* d'OPou.

En el *DCEC/DECH* vaig dedicar a aquest mot un crític, llarg i documentat article, on vaig arribar a conclusions fermes. Basant-me en les dades aplegades per Simonet (*Gloss. Moz.*, s. v. *giriviva*), Dozy (*Suppl.* II, 462b) i Colmeiro, vaig descartar l'etimologia de Wartburg (*FEW* II, 377) que insistint en la posició dels primers treballs de Baist (*RFgn.* IV, 393) i l'antic *Glossaire* de Dozy, admetia que es tractava d'un arabisme que entrés pel Nord de França (!) amb canvi francès de KA- en *ch-*: *karawīya* (ALCARAVIA) > fr. *chervi* i des del francès vagi passar a les altres llengües romàniques: no sols és absurda aquesta via geogràfica, sinó que ja és impossible que un mot àrab sofrís en francès el canvi de KA- en *che-*, de data molt arcaica en la història d'aquesta llengua.

Dóna la clau del problema la forma port. *alchísera*, prolongament mossàrab del nom llatí de la *xiriviva*, SISER: és aquest el que, encreuant-se amb làrab *ka-*